

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
РЕФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМ
ДЕРЖАВИ**

Безрутченко С.М., к.е.н., професор кафедри господарсько -правових дисциплін ННІПІ НАВС

Фінансова безпека держави - багатопланове в економічному контексті поняття та надзвичайно актуальне в політичному, оскільки є результатом заходів з боку законодавчої та виконавчої влад держави в сфері фінансів.

Стан фінансової безпеки є головним критерієм оцінки ефективності державної фінансової політики і діяльності владних структур особливо під час реформування і розвитку фінансової сфери.

Однією з проблем оцінки фінансової безпеки України є наявність чисельних варіантів визначення самого поняття «фінансова безпека держави». Так, наприклад, у монографії «Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення» під фінансовою безпекою розуміється такий стан фінансової, грошово -кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. Г. Пастернак-Таранушенко наводить визначення фінансово-грошової безпеки як різновиду безпеки, що має вплив на усі галузі економіки держави. На думку М. Єрмошенка, фінансовою безпекою є такий стан фінансово -кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Водночас, треба зважити й на те, що згідно затвердженої методики розрахунку рівня економічної безпеки України під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан бюджетної, грошово -кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Проаналізувавши різні підходи до визначення дефініції фінансова безпека, на нашу думку слід зупинитися на наступному лаконічному та водночас смислово визначенні: це стан дотримання загальноновизначених принципів фінансової діяльності із забезпеченням фінансового контролю при якому усувається ймовірність настання негативних наслідків щодо фінансово-економічної неспроможності.

Очевидно, що ефективність фінансової безпеки нерозривно пов'язана із станом фінансових відносин і їх властивістю задовольняти потреби економіки і фінансової системи держави шляхом забезпечення прийняття рішень, нормативно - правових актів, покращення механізмів регулювання до настання бажаних наслідків захищеності.

Загальний стан рівня фінансової безпеки в Україні наразі є незадовільним. Про це, зокрема свідчать масштаби корупції та

розкрадання коштів державного бюджету, а також тіньового сектору національної економіки, здійснення фінансових трансакцій поза банківською системою, послаблення фінансового контролю, фактичне усунення місцевих органів самоврядування від формування фінансової бази для виконання покладених на них завдань та функцій тощо. Основна проблема та головний суб'єктивний фактор такого стану справ в нашій країні - політичний. Він полягає у політичній нестабільності як в цілому в Україні так і в регіонах, частій зміні лідируючої ролі різних політичних партій на національній арені, великій увазі до політичної боротьби, що відвертає увагу від вирішення важливих соціально-економічних завдань.

Тому, на нашу думку, першочерговими завданнями у забезпеченні економічної безпеки країни та подоланні сепаратистських настроїв повинно стати відновлення фінансової стійкості і фінансової безпеки, оскільки тільки при наявності достатніх фінансових ресурсів як на державному, так і регіональному рівні та забезпеченні активної участі у їх створенні та справедливому розподілі органів місцевого самоврядування можна оживити економіку та забезпечити ефективну соціальну політику.

Нові завдання у сфері публічних фінансів, що постають з огляду на вимоги антикримінальної, антикорупційної лютичевої революції в Україні пов'язані з кризовим становищем національної фінансової системи, потребують негайного реформування бюджетної системи, яке передбачає відокремлення державного бюджету від місцевих, становлення дійсної самостійності бюджетів усіх рівнів і видів, використання нових підходів в організації міжбюджетних відносин на основі бюджетного федералізму та фіскальної автономії місцевих властей, яка можлива лише за умови запровадження адекватної системи місцевого оподаткування.

Потреби забезпечення єдиних стандартів у рівні життя людей у різних регіонах зумовлює необхідність запровадження в Україні сучасної системи фінансового вирівнювання розвитку економіки й соціальної сфери адміністративно-територіальних утворень значною мірою залежать від того, наскільки успішно виконуються відповідні місцеві бюджети.

У процесі реформування бюджетної системи суттєво зростає роль найчисельнішої та найголовнішої її ланки - місцевих бюджетів. Поряд із державним, місцеві бюджети мають стати головним важелем перерозподілу вального внутрішнього продукту та національного доходу на справедливій основі.

Місцеві бюджети повинні втілювати у життя загальні національні цілі: поліпшення життя народу, підвищення конкурентно-спроможності України в глобальній системі, зміцнення основ демократії. У контексті перспективних цілей національного розвитку місцеві бюджети повинні відігравати вирішальну роль щодо зміцнення основ демократії. Отже, через місцеві бюджети проходить перерозподіл суспільного продукту між різними сферами діяльності та соціальними групами населення.

Не випадково Європейською хартією місцевого самоврядування зазначено, що місцеві власті є однією з підвалин кожного демократичного режиму. Умовою їхньої діяльності та виконання покладених на них завдань є адекватні фінансові ресурси, основу яких

формування власних доходів місцевих бюджетів, у більшості унітарних країн прийнято законодавство, згідно з яким здійснюється розподіл податків на державні і місцеві.

Виходячи з наведеного вище вважаємо, що удосконалення міжбюджетних відносин неможливе без передачі основних функцій бюджетно-фінансового управління на нижчі рівні, що дасть змогу не лише контролювати виконання місцевих бюджетів, а й брати безпосередню участь у їх прогнозуванні та плануванні, а також в організації бюджетного процесу на місцях. Це дасть змогу формувати державний бюджет за принципом «знизу-вгору» і забезпечити ефективне використання бюджетних коштів в умовах дефіциту фінансових ресурсів шляхом формування пріоритетних напрямів витрачання коштів на місцях, а також сприятиме зацікавленості територій у мобілізації фінансових ресурсів для забезпечення реальної основи їхнього соціально-економічного розвитку і досягнення поліпшення умов життя населення.

Розпочатий в Україні процес становлення системи самостійних місцевих бюджетів із запровадженням бюджетів місцевого самоврядування, які повинні забезпечуватися власними та закріпленими доходами, поки що залишається не реалізованими. Частина власних і закріплених доходів місцевих бюджетів дуже низька. Доходна частина місцевих бюджетів у значній частині формується за рахунок регульованих доходів, які поки що залишаються елементом адміністративної системи господарювання.

Водночас у розвинених країнах світу, як правило, місцеві податки і збори мають досить високу питому вагу в надходженнях бюджетів місце - вих органів влади, що пояснюється демократичними принципами побудови міжбюджетних відносин, які формувалися протягом багатьох десятиріч. Так, наприклад, співвідношення питомої ваги місцевих податків, субсидій та дотацій з державного бюджету та інших доходів у США становить відповідно 65, 23 та 12 відсотків, у Франції 60, 25 та 15 відсотків. На жаль, питома вага місцевих податків і зборів в Україні в середньому в 5-6 разів менша ніж в розвинених країнах світу.

У цьому зв'язку, на нашу думку, можна дістатися наступних висновків, що для досягнення оптимальної забезпеченості загальнодержавного та місцевих бюджетів та пропорційності між ними мають бути дотримані, зокрема, такі умови:

1. Забезпечення кожного бюджету стійкими доходами, які тісно пов'язані з економічною, соціальною, екологічною ситуацією регіону та специфікою наявної бази оподаткування. Збалансованість кожного бюджету незалежно від обсягів закріплених за ним доходних джерел. За чинної системи часто не враховуються те, що на місцях завжди є свої особливі об'єкти оподаткування, які можуть відчутно поповнити доходи місцевих бюджетів і дозволити їм спрямовувати додаткові кошти на вирішення економічних і соціальних проблем регіонів.

2. Забезпечення місцевих органів влади законодавчо гарантованих можливостей впливати на встановлення місцевих податків, на які спираються їх бюджети. Зараз ці можливості вкрай обмежені фактично лише правом встановлювати ставки виключного переліку місцевих податків у зазначених у Податковому кодексі межах Відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податків і

країнах світу призводить до відсутності зацікавленості представників місцевої влади у додатковому залученні коштів. Це дає підстави місцевим органам влади звинувачувати центральний уряд у низькій якості послуг, що надаються коштом місцевих бюджетів, навіть у випадках, коли реальною причиною є саме некомпетентність місцевих адміністраторів.

3. Створення умов для заінтересованості державних і місцевих органів влади в успішному виконанні планів загальнодержавних доходів (податкових і неподаткових) на території конкретного регіону. Місцева податкова система повинна стимулювати розвиток пріоритетних сфер бізнесу в конкретному регіоні та гнучко реагувати на зміни в фінансовій та інфляційній політиці держави.

4. Забезпечення чіткого зв'язку місцевих податків і зборів з видатками місцевої влади, щоб платники знали про підзвітність їм місцевої влади за те, як використовуються податкові надходження. У цьому зв'язку практика європейських країн у сфері місцевого оподаткування надає перевагу прямим податкам.

Отже лише створення нової системи управління місцевими фінансами, реформування бюджетного, податкового законодавства з урахуванням зарубіжного досвіду, удосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів приведе до розвитку і удосконалення системи місцевих бюджетів та прогресивного розвитку національної фінансової системи як умови забезпечення фінансової безпеки України.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТОРГОВО-БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Котирло О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри господарсько -правових дисциплін ІННПІ НАВС

Поняття «торгово-біржова діяльність» уперше на законодавчому рівні закріплено в Господарському кодексі України. Торгово -біржова діяльність дозволяє домогтися зниження цінового ризику за рахунок страхування від несприятливих змін кон'юнктури ринку.

Метою здійснення торгово -біржової діяльності є організація й регулювання торгівлі, шляхом надання послуг суб'єктам господарювання в здійсненні ними торговельних операцій, спеціально створеною господарською організацією - товарною біржею (ст. 278 Господарського Кодексу України).

Торгово-біржовою діяльністю займається товарна біржа. Під час купівлі або продажу продукції учасниками біржової торгівлі на біржових торгах існує можливість отримувати високих прибутків при скороченні власних витрат.

Необхідно зазначити, що, відповідно до законодавства України, товарна біржа не займається комерційною діяльністю й не має на меті одержання прибутку. Це дозволяє віднести торгово -біржову діяльність до некомерційної господарської діяльності, регламентованою нормами Розділу 5 Господарського Кодексу України.

Згідно із ст. 52 Господарського Кодексу України некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, здійснювана суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних й інших результатів без мети одержання прибутку.